

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński

w sprawie J. P. uniewinnionego od zarzutu z art. 288 § 1 k.k.

w przedmiocie wniosku pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych o wyłączenie wyznaczonych sędziów od rozpoznania kasacji wniesionej przez niego od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z dnia 23 czerwca 2022 r., sygn. II Ka 418/21 zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Limanowej z dnia 14 czerwca 2021 r., sygn. II K 459/20,

po rozpoznaniu na posiedzeniu w Izbie Karnej w dniu 8 lutego 2024 r. wskazanego wniosku,

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 i 4 k.p.k. i art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności,

p o s t a n o w i ł:

wyłączyć sędziów Sądu Najwyższego Z. K. i I. Z. od rozpoznania sprawy kasacyjnej III KK 623/22.

UZASADNIENIE

W postępowaniu kasacyjnym prowadzonym przed Sądem Najwyższym pod sygn. III KK 623/22, zainicjowanym kasacją pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z dnia 23 czerwca 2022 r., sygn. II Ka 418/21 zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Limanowej z dnia 14 czerwca 2021 r., sygn. II K 459/20, tenże pełnomocnik wniósł na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. i art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności o wyłączenie od rozpoznania tej kasacji SSN Z. K. i SSN I. Z. wskazując, że z uwagi na wadliwy konstytucyjnie sposób ich

powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego (co zostało szeroko wykazane w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka), który uniemożliwia utworzenie z ich udziałem sądu ustanowionego ustawą, nie zostanie zachowana w procesie gwarancja dla strony rozpoznania kasacji przez niezależny i bezstronny sąd.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek jest zasadny.

Pole ochrony przewidzianej przepisem art. 41 k.p.k. ustanawiającym instytucję *iudex suspectus* jest szerokie, co oznacza, że regulacja ta stanowi również instrument zapewnienia stronie postępowania karnego prawa do niezależnego i bezstronnego sądu. Wspomniany przepis przewiduje, że sędzia podlega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, iż mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. W sprawie niniejszej mamy jednak do czynienia ze szczególnym aspektem gwarancyjnym tejże instytucji. Jej zastosowanie nie było bowiem uzależnione, jak to bywa najczęściej, obawami o stronnictwo sędziego, ale koniecznością zapewnienia stronie sądu, co do którego nie istnieją jakiegokolwiek wątpliwości w zakresie spełnienia wymogów niezależności i bezstronności. Taka wykładnia tego przepisu może więc przewidywać także kontrolę sądową tego, czy w konkretnej sprawie nie dochodzi do naruszenia w omawianym zakresie standardów gwarantowanych przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 6 ust. 1 EKPC. Jeżeli obawy takie są uzasadnione, to tym bardziej możliwe, a nawet celowe jest posłużenie się przewidzianymi przez ustawodawcę instytucjami karnoprosesowymi minimalizującymi, albo znoszącymi takie zagrożenia w sprawie, która dopiero ma zostać rozpoznana przez sąd.

Sąd Najwyższy nie znajduje powodów do zakwestionowania poglądu wyrażonego w uchwale trzech połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I – 4110 – 1/20 OSNK 2020, z. 2, poz. 7), gdzie stwierdzono, że „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym

przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz.3). Związanie to nie zostało w żaden sposób zniesione wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20 (OTK – A 2020, poz. 61), co zostało wyjaśnione obszernie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, uchwała z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22; wyroki: z dnia 26 września 2023 r., II KK 288/23, z dnia 14 czerwca 2023 r., II KK 489/21).

Na wymowę uchwały trzech Izba Sądu Najwyższego w płaszczyźnie „niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności zwrócił uwagę Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce (skarga nr 43447/19). Trybunał wskazał – przywołując zresztą swoje wcześniejsze poglądy, że z uwagi na udział w procesie powoływania w Polsce sędziów takiego organu, jakim jest Krajowa Rada Sądownictwa, w składzie ukształtowanym nowelą z 2017 r. (w efekcie czego organ ten nie jest niezależny od władzy wykonawczej i ustawodawczej) – osoba powołana na urząd sędziego, orzekając w konkretnej sprawie nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPCz (pkt 284). Także standardy prawa Unii Europejskiej wyrażają zasadę, zgodnie z którą „ gwarancje dostępu do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio ustawą, a w szczególności gwarancje określające pojęcie, jak również skład tego sądu, stanowią podstawę prawa do rzetelnego procesu (por. wyrok z dnia 1 lipca 2008 r., Chronopost i La Poste/UFEX i in., C-341/06 P i C-342/06, EU:C:2008:375, wyrok z dnia 26 marca 2020 r., Simpson/Rada i HG/ Komisja, C – 542/18 RX-II i C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232). Rozpoznając wniesiony wniosek Sąd Najwyższy nie mógł pozostać na te argumenty obojętny. Niedopuszczalne bowiem w świetle jakichkolwiek standardów – czy to konwencyjnych, czy konstytucyjnych – jest doprowadzenie do sytuacji, w której przed sądem kasacyjnym miałoby dojść do naruszenia jednej z elementarnych gwarancji procesowych, którą jest gwarancja dla strony, że jej sprawę rozpozna niezależny i bezstronny sąd ustanowiony ustawą.

Bezsporne jest, że SSN Z. K. SSN I. Z. – członkowie składu orzekającego w sprawie III KK 623/22 zostali powołani na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na skutek rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa, której kształt został określony ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. (Dz. U z 2018 r. poz. 3), co do której test niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej ma wynik negatywny. Okoliczność ta rzutuje na sytuację osób – w tym wyżej wymienionych - które uzyskały powołania sędziowskie po uprzednim otrzymaniu rekomendacji od tak ukształtowanej KRS (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 19 listopada 2019 r. w sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18 oraz s. 24-27 uzasadnienie uchwały trzech Izb SN), nie tyle w płaszczyźnie organizacyjnej, tj. w aspekcie ich formalnego statusu jako sędziów Sądu Najwyższego, co orzeczniczej, powodując, że orzeczenie wydane z ich udziałem nie spełnia kryteriów określonych w art. 6 ust. 1 EKPCz i może na tej podstawie podlegać wyeliminowaniu, o czym świadczy przywołane orzecznictwo Europejskiego Trybunału Prawa Człowieka.

W świetle zaprezentowanych na wstępie rozważań, w tym zwłaszcza odwołujących się do dorobku orzeczniczego tego organu sądownictwa międzynarodowego, którego jurysdykcję Polska respektuje od 1 maja 1993 r., należało uwzględnić argumentację wnioskodawcy i uznać, że skład orzekający Sądu Najwyższego z udziałem wskazanych sędziów nie spełnia kryterium „niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą”, w znaczeniu obszernie omówionym na gruncie sprawy Reczkowicz przeciwko Polsce i innych, tożsamych przedmiotowo postępowań (np. dnia 8 listopada 2021 r., Dolińska – Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, połączone skargi nr 49868/19 i 57511/19).

Jedyną możliwością usunięcia uzasadnionych wątpliwości natury konwencyjnej i konstytucyjnej, jak również zapewnienia stronie postępowania składu Sądu Najwyższego, w którym nie uczestniczą sędziowie, wobec których w orzecznictwie Sądu Najwyższego, Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka formułowane sąd rzeczowe, silnie uzasadnione zastrzeżenia odnoszące się do udziału w procedurze nominacyjnej niespełniającej wymogów obiektywizmu i niezależności od władzy wykonawczej i ustawodawczej, było zatem uwzględnienie wniosku i wyłączenie SSN Z. K. i SSN I. Z. od rozpoznania kasacji o sygnaturze III KK 623/22.

Kierując się powołanym względami orzeczono jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[J.J.]

(r.g.)